

23 Nisan 2020

Cumhuriyetin 100. Yılında Tarımın sorunları ve çözüm önerileri

Covid-19 salgınının yarattığı kriz tıpkı bir turnusol kâğıdı gibi. Neyi yanlış, nerede hata yaptıysanız ortaya çıkarıyor. Bu sayede yıllardır ihmal edilen tarım, hayvancılık ve bunlara dayalı gıda sanayinin önemi yeniden hatırlandı. Ülkemiz sahip olduğu olağanüstü ekosistem ve habitat çeşitliliği ile tarımsal üretim potansiyeli bakımından çok büyük zenginliğe sahip. Kısa bir süre öncesine kadar dünyanın kendi kendine yeterli ülkelerinden birisi olmakla övünüyorduk. Son yıllarda Türkiye, yurt dışından buğday, arpa, ayçiçeği, pamuk, soya, mısır, pirinç, kuru fasulye, nohut, yeşil mercimek, bezelye, zeytinyağı, üzüm, kurbanlık koyun, büyükbaş hayvan, lop et, hatta saman ithal eden bir ülke haline geldi. Bu dönemde Türk tarımı ve hayvancılığı desteklenmedi, yaşanan her sıkıntı ithalat ile çözülmeye çalışıldı, yabancı ülkelerin üreticileri teşvik edildi, ekim alanları azaldı, çiftçi/besici üretimden uzaklaştı, banka borçlarını ödeyemedi, iflas etti.

Türkiye 18 yıllık dönemde tarımsal desteğe ayırdığı paranın 5 katını başka ülkelerden tarım ürünleri ithalatına harcandı. 2002 yılında tarımın gayrisafı millî hasıladaki payı % 12 iken, bu oran 2018'de % 7 'ye geriledi. Kısaca tarım ve hayvancılık çöktü. Bu yanlış politikalar bazıları tarafından paramız var ki ithal ediyoruz diye savunuldu. Ancak, yarın yurt dışından buğday, pirinç, nohut, kuru fasulye gelmezse ne yapacağız? Bunu hiç kimse düşünmedi. Nitekim buğday, mısır, pirinç, şeker gibi stratejik ürünleri üreten Rusya, Vietnam, Kazakistan gibi ülkeler, korona virüs salgınında kendi vatandaşlarını besleme kaygılarıyla ihracat yasaklarına, sınırlamasına gitmeye başladılar. Korona virüs salgınının yarattığı krizden gerekli dersleri çıkartarak, tarım konusunda bugüne kadar izlenen hatalı yoldan dönerek, tarım ve besicilik sektörüne gereken önem ve önceliği vermek zorundayız.

1. Türkiye tarımsal tüketimini kendi üreterek karşılamalı, neyi ne kadar ürettiğini bilmeli, dünya standartlarına üretim yapmalı, katma değer elde etmeli, ihtiyaç fazlası ürünleri dış pazarlara ihraç etmeli ve çiftçisine yeterli düzeyde gelir sağlamalıdır.
2. Bunun için günlük ya da kısa süreli müdahaleler yerine, çözüm yaratan, kalıcı, orta ve uzun vadeli tarım politikaları ve reformlarına ihtiyaç bulunmaktadır.
3. Piyasalarda serbest piyasa ekonomisi adı altında bir düzensizlik söz konusu olup, en kısa sürede makro ve mikro düzeyde kapsamlı tarım ve besicilik politikaları oluşturulması gerekmektedir.
4. Türk tarımında plansız üretim sorunu vardır. Üretici kendi haline bırakılmış durumdadır. Arz-talep dengesinin sağlanabileceği bir üretim planlaması yapıp, devlet tarımsal üretimi doğru teşvik ve desteklerle yönlendirmeli, çiftçimiz önünü görebilmelidir.
5. Tarımsal girdi maliyetleri çok yüksek olup, tohumdan gübreye, yemden ilaca, mazottan enerjiye kadar önemli bir kısmı ithal olan tüm girdi kalemlerinde üreticimiz desteklenmelidir.

6. Üretici dağınık yapıdadır ve kooperatifleşme seviyesi çok düşüktür. Organize olmayan üreticinin monopol ya da oligopol yapıdaki sanayici/market zincirleri karşındaki konumu güçlendirilmelidir. Tarımsal amaçlı kooperatifleşme teşvik edilmelidir.
7. Tarım sektöründeki pek çok üründe yaşanan verimlilik, kalite ve ürün kaybı sorunları süratle giderilmelidir.
8. Tarım sektöründeki kamu kurumlarının çalışmaları yeterli olmayıp, Tarım Bakanlığı, TMO, Tarım Kredi Kooperatifleri ve TİGEM gibi kurumlar çiftçiye yardımcı olmalı, yasa gereği düzenleyici ve destekleyici rollerini yerine getirmelidirler.
9. Yenilikçilik, Ar-Ge ve katma değerli ürünlerin üretimi ve pazarlanmasında kamu, özel sektör ve üniversiteler arası iş birliği sağlanmalı, mevcut ilişkiler geliştirilmelidir.
10. Verilen destek ve hibelerin etki analizi yapılmamakta olup, verilen desteklerin üretimde miktar, kalite ve verimlilik artışı başta olmak üzere nasıl bir etki yarattığı analiz edilmelidir.
11. Son yıllarda ekilmeyen tarlalar yeniden üretime kazandırılmalı, toprakların fiziksel ve kimyasal özelliklerini geliştirecek projeler desteklenmeli, sulama yatırımları hızlandırılmalı, yetersiz olan destekleme primlerinin kapsam ve etkisi artırılmalıdır.
12. Modern tarım yöntemleri, makineleşme, tohum teknolojileri, sulama teknolojileri, güneş enerjisi, seracılık ile, daha az toprak ve su kullanarak tarım yapmak, birim alanında alınan verimi artırmak zorundayız.
13. TÜİK verilere göre, son 18 yıllık dönemde ülkemizdeki toplam tarım alanları % 8 oranında azaldı ve kullanılmayan tarım alanları büyüklüğü 3.379 bin hektara ulaştı. (=33.790 km², yaklaşık 1,5xTrakya büyüklüğünde).
14. 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 21. Maddesinde yer alan "tarımsal destekleme programları için bütçeden ayrılacak kaynak GSMH'nin % 1'inden az olamaz" hükmü titizlikle uygulanmalıdır. Yasa gereğince Çiftçinin hakkı olan çiftçiye verilmelidir.
15. T.C. Ziraat Bankası'nın 1863 yılındaki kuruluş amacı tarımı, çiftçiye ve hayvancılığı desteklemek olup, bu amaç dışındaki alanlar yerine, çiftçi/besicilere uygun koşullarda kredi sağlayarak, üretimin, kalitenin ve katma değerinin artırılmasına katkıda bulunmalıdır.
16. Sözleşmeli tarım gıda sanayi/marketler ile üreticiler arasında ürünün ekimi/dikimi/üretimi öncesi yapılan, üreticinin belirli ekim alanında üretimi gerçekleştirme sorumluluğu karşılığı, firmanın elde edilecek ürünü satın almayı garanti ettiği anlaşmaya dayalı üretim modelidir.
17. Yapılan sözleşme ile üretim sürecinde kullanılacak tohum, gübre, ilaç gibi girdiler firma tarafından sağlanmakta, üretici ise önünü görebilmekte, girdi desteği almakta, ürün kalitesi ve standardı teminat altına alınmaktadır.
18. Atıl hazine arazilerini çiftçilerin kullanıma açmadan önce; ekilmeyen tarlalar yeniden üretime kazandırılmalı, alım fiyatları erken açıklanmalı, girdi fiyatları dünyaya paralel olmalı, çiftçinin korkmadan üreteceği, mahsulü makul kar marjı ile satabileceği bir ortam yaratmalıyız.
19. Ülke olarak elde ettiğimiz tarımsal üretimi gıda sanayinde değerlendirmeli, katma değeri yüksek, dünya standartlarında gıda ürünleri üretmeli ve bunları dünya çapında piyasalara ihraç etmeliyiz.
20. Bu amaçla tarım ürünleri ihracat pazarlarımızı çeşitlendirmek, yeni pazarlara ulaşmak zorundayız. Devletin tarımsal ürünler ihracatında gerek ürünün kendisine, gerekse tanıtım ve pazarlamasına yeni ve etkili destekler sağlaması gerekmektedir.
21. Tarım ürünleri ihracatı açısından örnek alınması gereken bir ülke olan Hollanda, 2019 yılında bir önceki yıla göre % 5 artış ile 94,5 milyar €'luk tarım ürünleri ihracatı

gerçekleştirdi ve ABD'nin ardından dünyanın en büyük 2. tarım ihracatçısı unvanını korudu.

22. 17,2 milyon nüfus ve 41.543 km² yüzölçümüne (2xTrakya) sahip olan Hollanda'nın 2019 yılında en yüksek 6 ihracat kalemi şunlar. Çiçek soğanı/süs bitkileri 9,5 milyar €, et/et ürünleri 8,8 milyar €, süt ürünleri/yumurta 8,6 milyar €, sebze 7,3 milyar €, meyve 6,2 milyar €, içecek 5,8 milyar €.
23. Hollanda gibi ihracatta başarılı ülkeleri örnek alarak; tarımın sorunlarını çözmek, üretime odaklı olmak, ülkemizin tarımsal zenginliğini ve potansiyelini değerlendirmek, üretimin ve ihracatın önünü açmak için hep birlikte çalışmak zorundayız.
24. Oysaki 2019 yılında ülkemizde pamuk, mısır, buğday ve ayçiçeği ithalatında son yılların en yüksek seviyelerine ulaşıldı. Türkiye 2019 yılında 9,8 milyon ton buğday, 3,5 milyon ton mısır, 1,1 milyon ton ayçiçeği ve 950 bin ton pamuk ithal etti.
25. Ülke olarak tükettiğimiz soyanın % 95'ini, mısırın % 30'unu, ayçiçeğinin % 34'ünü, pirincin % 30'unu, kuru fasulyenin % 28'ini, kıyımızı mercimeğin % 25'ini ve yeşil mercimeğin %15'ini dünyanın farklı ülkelerinden ithal ediyoruz.
26. Son olarak 18 Nisan 2020 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.05.2020'ye kadar gümrük vergisi oranları ayçiçeği çekirdeğinde %30'dan %18'e ve ayçiçeği yağında % 13'den % 9'a düşürülerek ithalat kolaylaştırıldı. Yani kendi üreticimize değil, ithalata destek sürüyor.
27. Tarım ve hayvancılığa verilecek destekler üretimi, verimliliği ve ihracatı artıracak, aynı zamanda ithalatı azaltacak fonksiyon görmelidir. İthalata harcanan her kuruş döviz, çiftçinin, besicinin üretimden kopmasına ve ülkenin giderek dışa bağımlı hale gelmesine neden olmaktadır.
28. Tarımda yurt dışına bağımlılıktan kurtulmak için tohumdan başlayarak, ıslah çalışmalarına, çeşit geliştirmeye, hayvancılıkta ıslaha, araştırma ve geliştirme çalışmalarına ve verimliliğe odaklanmamız gerekmektedir.
29. Cumhuriyetin 100. yılında hedef: tarım ve hayvancılıkta yeniden kendi kendine yeterli, halkını kaliteli, sağlıklı ve ucuz bir şekilde besleyen, zorunlu birkaç kalem dışında ithalat yapmayan ve yurt dışına katma değeri yüksek ürünler satan, net ihracatçı bir Türkiye yaratmaktır.
30. Tarım sektörü açısından çok kritik bir dönemin içerisindeyiz. Nisan, Mayıs ayları bazı ürünler için ekim ve dikim zamanı, bazı ürünlerde ise hasat zamanıdır. Yaşanacak en ufak bir gecikme önce üreticiye, sonra tüketiciye ve ülke ekonomisine ağır zararlar verecektir.
31. Tarım sektörü ile ilgili her düzeyde yetkilileri, üretimi planlayarak gerçekleştirecek, tarladan sofraya gıda tedarik zincirindeki sorunları çözecek, kapsamlı bir destek paketi dâhil, tarım sektörü ile ilgili kapsamlı tedbirleri ivedilikle almaya çağırıyoruz.

Cumhuriyetin 100. Yılı'nı kutladığımız şu günlerde iki kesimin önemini bir kez daha anladık. Birincisi Covid-19 pandemisi ile mücadele eden doktorlar, hemşireler başta olmak üzere tüm sağlık çalışanlarımız, ikincisi üreticilerimiz, çiftçimiz, besicimiz. Hepiniz iyi ki varsınız.